Viite: Sähköpostitse saapunut pyyntö 12.5.2025, valiokunnan asiantuntijakuuleminen 20.5.2025.

HE 41/2025 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasioissa. Alla on esitetty huomioitamme lausuttavina oleviin esityksiin:

Tiivistelmä

Teknologiateollisuus ry kannattaa hallituksen esityksen tavoitteita ja ehdotuksia.

Yhden luukun malli, etusijakäsittelyt ja asioinnin digitalisaatio luovat edellytyksiä investointiympäristön parantamiseen. Uudistus on merkittävä askel kohti tehokkaampaa, ennakoitavampaa ja asiakaslähtöisempää ympäristölupakäytäntöä.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää kuitenkin huolellista toimeenpanoa. Teknologiateollisuus ry haluaakin korostaa seuraavia näkökohtia:

- Yrityksille on järjestettävä tiedotusta, ohjeistusta ja neuvontaa uuden viranomaismallin käyttöönotosta.
- Viranomaisille on osoitettava lisäresursseja erityisesti etusijamenettelyjen ja yhteiskäsittelyn tukeen.
- Lain soveltamista on seurattava ja arvioitava säännöllisesti, ja tarvittaessa tehtävä jatkosäädöstarpeita.

Teknologiateollisuus ry on antanut asiassa samansisältöisen lausunnon Talousvaliokunnalle 16.5.2025 kokoukseen.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

Hallituksen esityksestä ja sen tavoitteista

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä muutettaviksi ympäristönsuojelulakia, vesilakia, luonnonsuojelulakia, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, maa-aineslakia, rakentamislakia, kaivoslakia, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia, hallinto-oikeuslakia, tuomioistuinlakia ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta annettua lakia. Samalla eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annettu laki sekä ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettu laki kumottaisiin.

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa yhden luukun periaatetta ympäristöasioiden käsittelyssä uudessa Lupa- ja valvontavirastossa ja edistää lupa-asioiden käsittelyn yhdenmukaisuutta ja sujuvuutta. Tätä tavoitetta varten lakiin sisällytettäisiin kumottavaksi esitettyihin lakeihin sisältyviä säännöksiä eräiden lupamenettelyiden yhteensovittamisesta ja lupa-asioiden käsittelystä.

Uuteen lakiin sisällytettäisiin myös säännökset, jotka mahdollistavat Lupa- ja valvontavirastossa luonnonsuojelulain mukaisen laji- tai luontotyyppisuojelusta poikkeamista koskevan hakemuksen käsittelyn yhdessä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisen lupahakemuksen kanssa. Nykyistä ympäristölupien ja vesilain mukaisten lupien käsittelyn vihreän siirtymän etusijaa jatkettaisiin vuoden 2030 loppuun saakka ja lakiin lisättäisiin myös eräiden EU-asetusten mukaisia strategisia hankkeita koskeva uusi etusijasäännös. Säännökset koskisivat myös lupien yhteiskäsittelyä. Etusijan saaneita hankkeita koskisivat myös säännökset muutoksenhaun kiireellisyydestä, joiden voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuoden 2032 loppuun saakka.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin tehtäisiin eräitä muita muutoksia ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisalan sekä sen sisällön osalta. Luonnonsuojelulakiin tehtäisiin muutoksia Natura 2000 -alueiden vaikutusten arviointia koskevien säännösten osalta.

Esityksellä pantaisiin täytäntöön eräitä EU-säädösten lupamenettelyä koskevia säännöksiä erityisesti menettelyjä koordinoivan viranomaisen nimeämiseksi. Kansallisesti nimettävänä yhteyspisteviranomaisena toimisi uusi Lupa- ja valvontavirasto.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 samaan aikaan kuin valtion aluehallinnon uudistusta koskeva lainsäädäntö.

Yleiset huomiot

Teknologiateollisuus ry kannattaa hallituksen esityksen päätavoitetta sujuvoittaa ympäristöllisten lupien käsittelyä. Toimiva ja ennakoitava lupajärjestelmä on suomalaisen teollisuuden ja vihreän siirtymän investointien keskeinen edellytys. Investointien

vauhdittamiseksi on olennaista, että lainsäädännöllä tuetaan lainsäädännön ennakoitavuutta, lupakäytäntöjen yhtenäisyyttä ja asioinnin digitalisaatiota.

On kuitenkin olennaista, että uudistuksen toimeenpanoon varataan riittävät resurssit niin viranomaisille kuin toimijoille. Viranomaisyhteistyön vahvistaminen, lainsäädännön selkeys ja sähköisten palvelujen käytettävyys korostuvat uuden Lupa- ja valvontaviraston käytönkäytössä.

Yhden luukun toimintamalli sekä Lupa- ja valvontaviraston perustaminen

Pidämme Lupa- ja valvontaviraston perustamista ja sen asemaa yhteen kokoavana viranomaisena kannatettavana ratkaisuna. On perusteltua, että virasto kantaa vastuuta asioiden yhteensovittamisesta ja asiointipalvelujen koordinoinnista. On kuitenkin varmistettava, että paikallisten olosuhteiden tuntemus ja toiminnan tehokkuus säilyvät valtakunnallisen mallin rinnalla.

Ehdotus kytkeytyy tiiviisti valtion aluehallinnon uudistamiseen. Tarkoituksena on osaltaan toteuttaa ympäristöön liittyvien asioiden käsittelyä yhden luukun palveluna siten, että lupa- ja valvontatehtävät muodostavat Lupa- ja valvontavirastossa yhtenäisen kokonaisuuden. Uudistusten toteuttaminen kokonaisuutena on perusteltua ja kannatettavaa.

Ennakollinen ohjaus ja viranomaisyhteistyö

Kannatamme ehdotuksia, joilla Lupa- ja valvontavirastolle annetaan vastuu kokonaisuuden ohjauksesta. Ennakollinen ohjaus ja neuvottelut ovat toiminnanharjoittajien kannalta kriittisiä lupamenettelyjen onnistumiselle. Näkemyksemme mukaan erityisesti uusien teknologioiden ja monialayhteistyön edistämiseksi on kehitettävä systemaattisia ohjausprosesseja.

Etusijakäsittely vihreän siirtymän ja EU-strategisten hankkeiden osalta

Etusijakäsittelysäännökset ovat Teknologiateollisuuden näkemyksen mukaan keskeinen työkalu strategisten kestävien investointien vauhdittamiseksi. Erityisen kannatettavaa on, että etusijamenettely ulotetaan myös muutoksenhakuvaiheeseen.

Ympäristöasioiden käsittelylaissa säädettävä eräiden vihreän siirtymän hankkeiden määräaikainen etusija Lupa- ja valvontavirastossa olisi voimassa vuoden 2030 loppuun saakka. Etusijamenettelyllä säädettäisiin 12 kuukauden enimmäismääräaika.

Samalla pidennettäisiin etusijamenettelyssä annetuista päätöksistä tehtyjen valitusten käsittelyn kiireellisyyttä hallintotuomioistumissa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloaikaa vuoden 2032 loppuun saakka. Valitusasioiden kiireellinen käsittely koskisi jatkossa myös uudessa EU-asetusten mukaisten strategisten hankkeiden etusijamenettelyssä käsiteltyjä asioita.

Etusijamenettelyiden tavoitteena lupamenettelyssä ja muutoksenhaussa on edistää vihreää siirtymää. Hankelistausta laajennettaisiin palvelinkeskuksiin ja ydinlaitoksiin, mikä on kannatettavaa

Menettelyjen määräajat ovat perusteltuja, mutta tarve niiden jatkamiselle tulee selvittää viimeistään vuonna 2028.

Yhteensovittaminen ja yhteiskäsittely

Esityksessä ehdotetaan samaa hanketta tai toimintaa koskevien ympäristönsuojelulain, vesilain ja luonnonsuojelulain mukaisten poikkeusten Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluvien lupahakemusten yhteiskäsittelyn mahdollistamista.

Tuemme voimassa olevan yhteensovittamislain kumoamista ja sen sisältöjen siirtämistä osaksi uutta lainsäädäntökokonaisuutta. Samalla yhteiskäsittelyn järjestäminen yhtenä prosessina ja yhdellä valitusmahdollisuudella tehostaa käsittelyä ja parantaa toiminnanharjoittajien oikeusturvaa. Viestiminen yhteiskäsittelyn mahdollisuudesta luvanhakijoille on erittäin tärkeää.

YVA-menettelyn ja lupakäsittelyn yhteensovittaminen

Kannatamme yhteiskuulemisten soveltamisalan laajentamista ja tiedonantovelvoitteiden kohtuullistamista. Kriittistä on, että YVA-menettelyn vaatimusten taso vastaa suhteellisuusperiaatetta ja että hallinnollista taakkaa pyritään keventämään. Valmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että viranomaiset tiedottavat tehokkaasti yhteismenettelymahdollisuuksista.

Teknologiateollisuus ry kannattaa ehdotusta, jonka mukaan kuulemisten yhdistäminen olisi edelleenkin vapaaehtoista, jolloin hankkeesta vastaava voisi jatkossa tehdä YVA-menettelyn edelleen myös erillisenä menettelynä tai yhteismenettelynä hankekaavoituksen kanssa. Mahdollisuus yhdistää YVA-menettelyn ja hankekaavoituksen kuulemiset on myös kannatettavaa.

Teknologiateollisuus ry näkee Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n tavoin, että YVA-menettelyn sujuvoittaminen ja kohdentaminen ympäristövaikutuksiltaan tarkoituksenmukaisiin selvityksiin tulisi arvioida vuoden 2027 aikana, jotta voidaan seurata hallinnollisen ohjauksen onnistumista tavoitteen saavuttamiseksi.

Sähköinen asiointi ja tietojärjestelmät

Sähköisen asioinnin kehittäminen on välttämätöntä. Luvat- ja valvonta -palvelun toiminnallisuuksien on oltava kattavat, helppokäyttöiset ja mahdollistettava koko asioinnin hoito yhdestä kanavasta. Kehitystyössä tulee varmistaa yritysten tekninen ja hallinnollinen tuki, sekä yhteensopivuus muiden viranomais- ja yritysratkaisujen kanssa.

Lopuksi

Teknologiateollisuus ry pitää hallituksen esitystä merkittävänä askeleena kohti sujuvampaa ja ennakoitavampaa ympäristölupajärjestelmää. Ehdotetut muutokset, kuten yhden luukun periaate ja Lupa- ja valvontaviraston perustaminen, ovat linjassa teollisuuden tarpeiden kanssa, erityisesti vihreän siirtymän ja strategisten investointien edistämisessä.

Lupavarmuus on keskeinen tekijä investointipäätöksissä. Esityksen mukaiset muutokset, kuten ennakollinen ohjaus ja viranomaisyhteistyön vahvistaminen, voivat parantaa lupavarmuutta tarjoamalla selkeämmät ohjeistukset ja ennakoitavammat prosessit. Tämä lisää investoijien luottamusta ja kannustaa teollisia toimijoita toteuttamaan hankkeitaan Suomessa.

Nykyiset ympäristölupaprosessit ovat usein monimutkaisia ja aikaa vieviä, mikä hidastaa investointien toteutumista. Esityksen mukainen yhden luukun periaate ja Lupa- ja valvontaviraston perustaminen voivat merkittävästi lyhentää lupaprosessien kestoa keskittämällä päätöksenteon ja vähentämällä päällekkäisyyksiä. Tämä on erityisen tärkeää teollisille investoinneille, jotka edellyttävät nopeaa ja tehokasta lupakäsittelyä.

Esityksen mukaiset etusijakäsittelyt vihreän siirtymän ja EU-strategisten hankkeiden osalta ovat tervetulleita. Ne voivat nopeuttaa kriittisten investointien lupaprosesseja ja edistää Suomen kilpailukykyä strategisten hankkeiden houkuttelussa. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että etusijakäsittelyjen kriteerit ovat selkeät ja oikeudenmukaiset, jotta ne eivät aiheuta epävarmuutta tai epätasa-arvoa muiden hankkeiden kohdalla.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää huolellista toimeenpanoa. Viranomaisten resursointi, henkilöstön koulutus ja sidosryhmien osallistaminen ovat keskeisiä tekijöitä. Lisäksi on tärkeää seurata uudistuksen vaikutuksia ja tehdä tarvittavia korjauksia jatkossa.

Lisätiedot:

Helena Soimakallio
Johtaja, Toimialat ja liiketoiminnan jatkuvuus
Vt. Johtaja, Talous ja kestävä kasvu
Teknologiateollisuus ry
sähköposti: helena.soimakallio@teknologiateollisuus.fi
puhelin: 040 - 550 7706